

Οστίτης Ιστός

Σοφία Χαβάκη

Επίκουρη Καθηγήτρια

Εργαστήριο Ιστολογίας-Εμβρυολογίας

Ιατρική Σχολή, ΕΚΠΑ

Όστά

- εξειδικευμένος στηρικτικός - συνδετικός ιστός
- χαρακτηριστικά:
σκληρή σύσταση και **ακαμψία**, λόγω παρουσίας **αλάτων ασβεστίου** στην εξωκυττάρια θεμέλια ουσία

Λειτουργίες Οστών

- μηχανική στήριξη (πλευρές)
- κίνηση σώματος (μακρά οστά)
- προστασία ευαίσθητων οργάνων (εγκέφαλος)
- μεταβολική αποθήκη ιόντων ασβεστίου και φωσφόρου

Σύνθεση οστών

Κύτταρα

- στηρικτικά κύτταρα
οστεοβλάστες
οστεοκύτταρα
- κύτταρα αποδόμησης
οστού
οστεοκλάστες

Εξωκυττάρια ουσία οστίτη ιστού

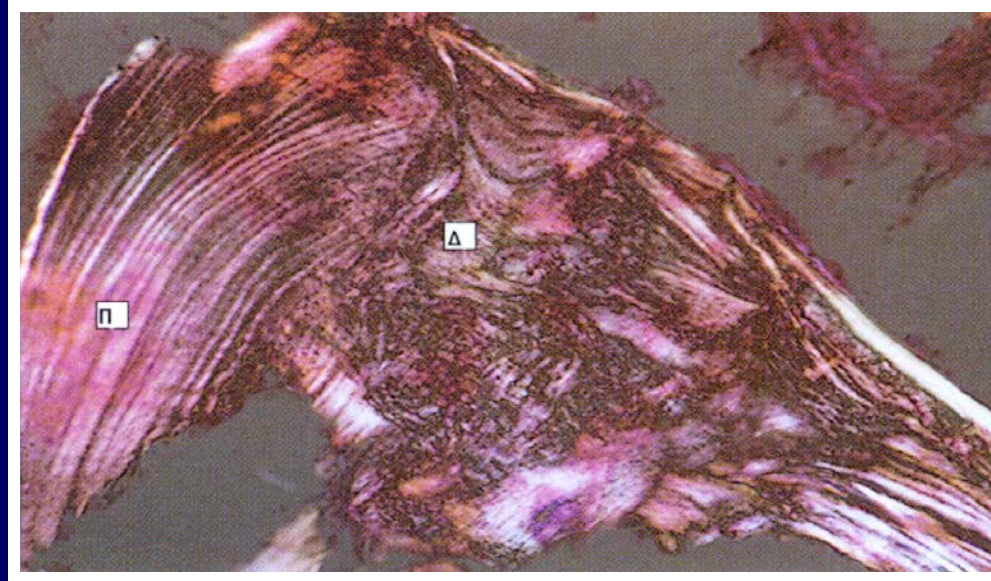
- **οργανική** εξωκυττάρια ουσία (35%):
οστεοειδές
(κολλαγόνο τύπου I, ΓΑΓ,
γλυκοπρωτεΐνες)
- **ανόργανη** εξωκυττάρια ουσία (65%):
κυρίως **άλατα υδροξυαπατίτη**

Οστεοειδές

Το **οργανικό μέρος** της εξωκυττάριας ουσίας του οστού

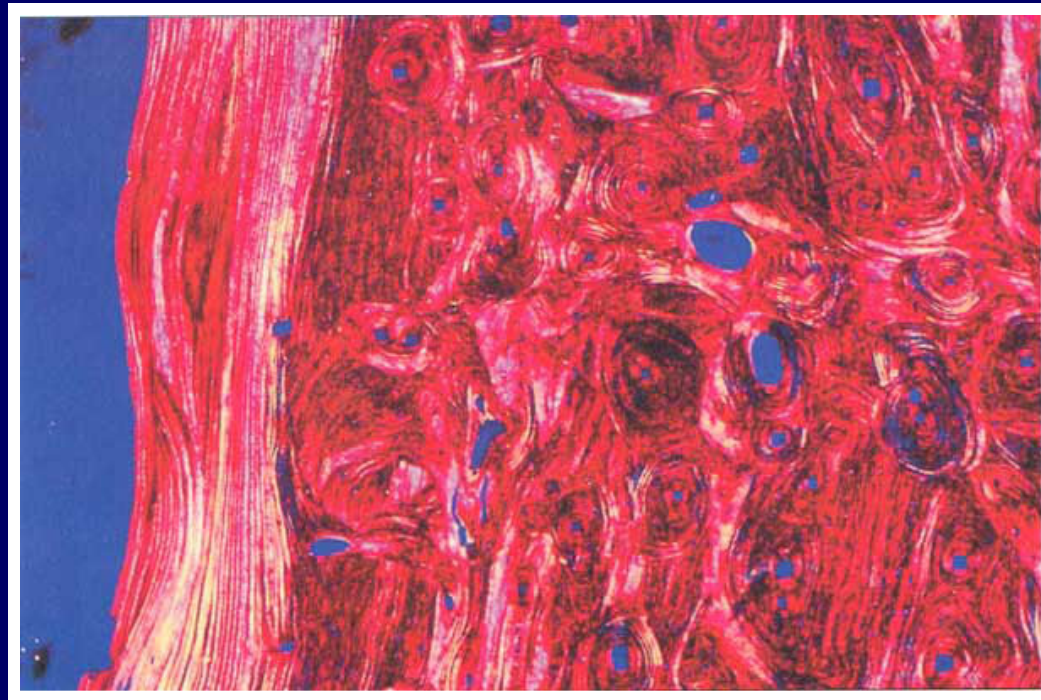
- **90% κολλαγόνο τύπου I :**
πολυμερές τριπλής έλικας τριών πολυπεπτιδικών α-αλύσων,
ελλατωματικό κολλαγόνο: εύθραυστα οστά (ατελής οστεογένεση)
- **γλυκοζαμινογλυκάνες**
υαλουρονικό οξύ
θειική χονδροϊτίνη
θειική κερατάνη
- **γλυκοπρωτεΐνες**
οστεοκαλσίνη
οστεοποντίνη
οστεονεκτίνη
οστική σιαλοπρωτεΐνη

Είδη οστίτη ιστού ανάλογα με τη διάταξη των ινών κολλαγόνου

- **Δικτυωτό (πρωτογενές):** τυχαία διάταξη ινών κολλαγόνου, λιγότερα ανόργανα άλατα, περισσότερα οστεοκύτταρα $\Rightarrow$ **μειωμένη μηχανική ισχύ.** Εντοπίζεται σε αναπτυσσόμενο οστό και στην αποκατάσταση οστικού κατάγματος.
- **Πεταλιώδες (δευτερογενές):** παράλληλη διάταξη κολλαγόνου σε πετάλια $\Rightarrow$ **μηχανική ισχύ.**

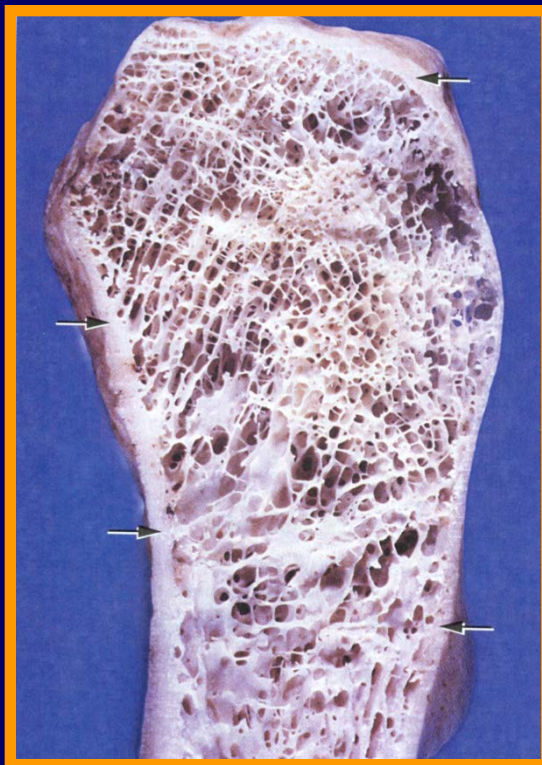
Πεταλιώδες οστό

Το πεταλιώδες οστό χαρακτηρίζεται από πετάλια κολλαγόνου **παράλληλα** διατεταγμένα μεταξύ τους ή **συγκεντρικά** γύρω από αγγειακούς άξονες $\Rightarrow$ **οστεώνες** ή **συστήματα Havers**

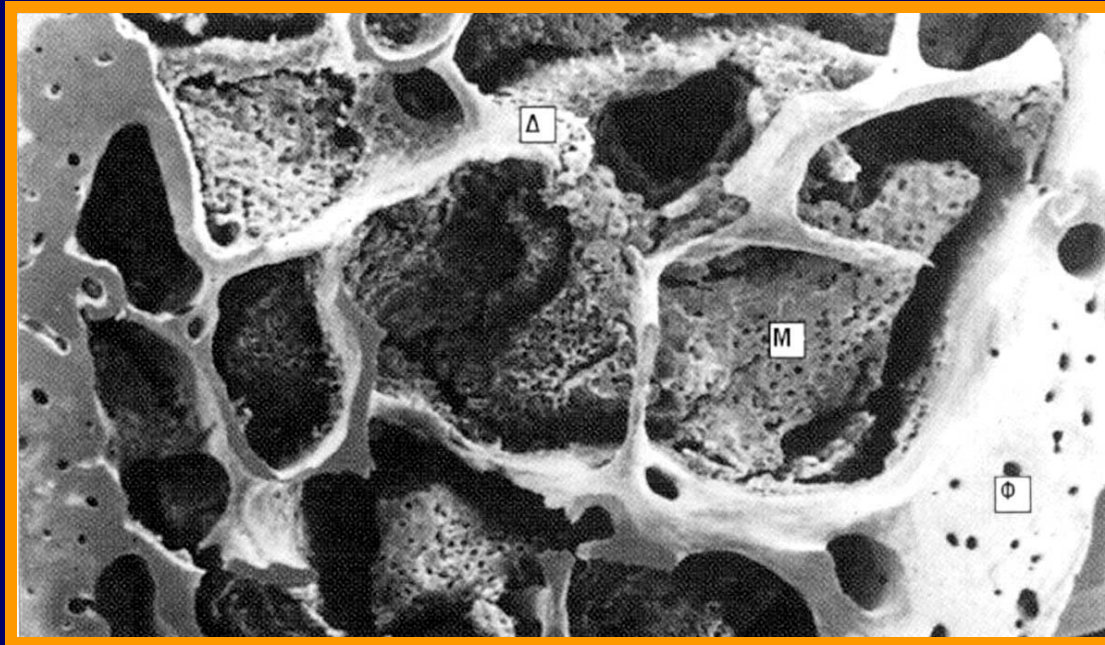
Αρχιτεκτονική δομή του οστού

Φ : φλοιός, Δ : δοκίδα, H : σωλήνας Havers

- **εξωτερική φλοιώδης ή συμπαγής ζώνη:**
άκαμπτο εξωτερικό περίβλημα, αντίσταση σε δυνάμεις παραμόρφωσης
- **εσωτερική δοκιδώδης ή σπογγώδης ζώνη:**
ισχυροποίηση οστού, λειτουργεί σαν σύστημα εσωτερικών στηριγμάτων

Φ: φλοιός, Δ: δοκίδα, Μ: μυελός

τόσο η **φλοιώδης** (συμπαγής) ζώνη, όσο και η **δοκιδώδης** (σπογγώδης) ζώνη αποτελούνται από **πεταλιώδες οστό**.

Σχηματική δομή οστού

Περίοστεο: α) εξωτερική ινοκολλαγονώδης στιβάδα με αιμοφόρα αγγεία και β) εσωτερική στοιβάδα με οστεοπρογονικά κύτταρα

Φλοιώδης ή συμπαγής ζώνη:

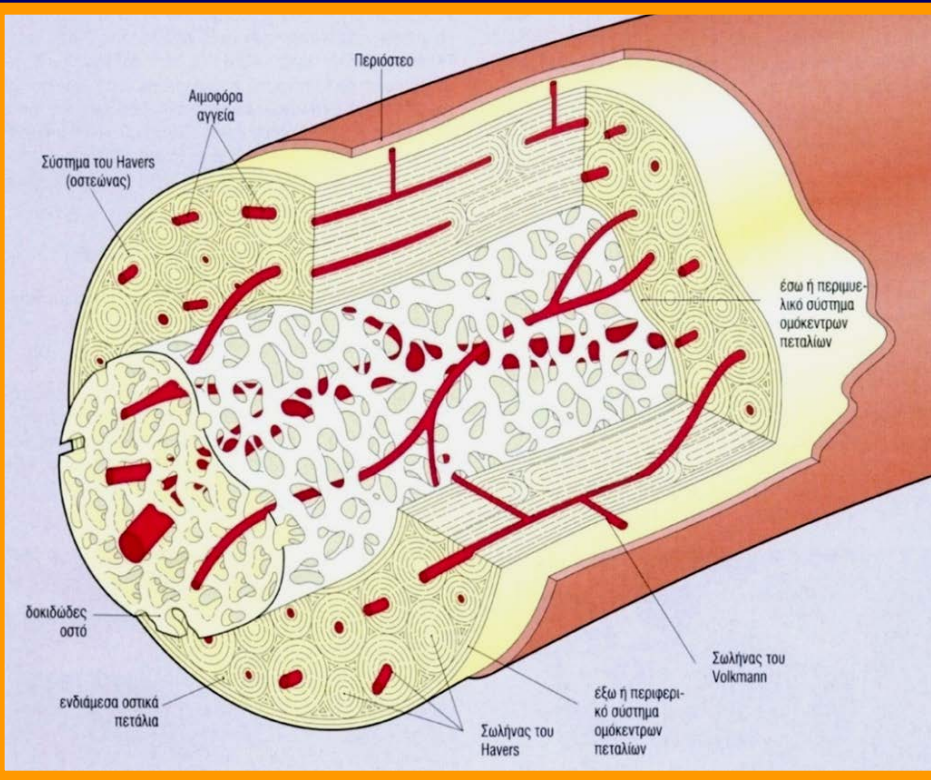
- καταλαμβάνεται από συστήματα του Havers (οστεώνες)
- διάμεσα οστικά πετάλια
- περιφερικό ή εξωτερικό σύστημα ομόκεντρων πεταλίων
- περιμυελικό ή εσωτερικό σύστημα ομόκεντρων πεταλίων

Δοκιδώδης ή σπογγώδης ζώνη

- δίκτυο οστικών δοκίδων

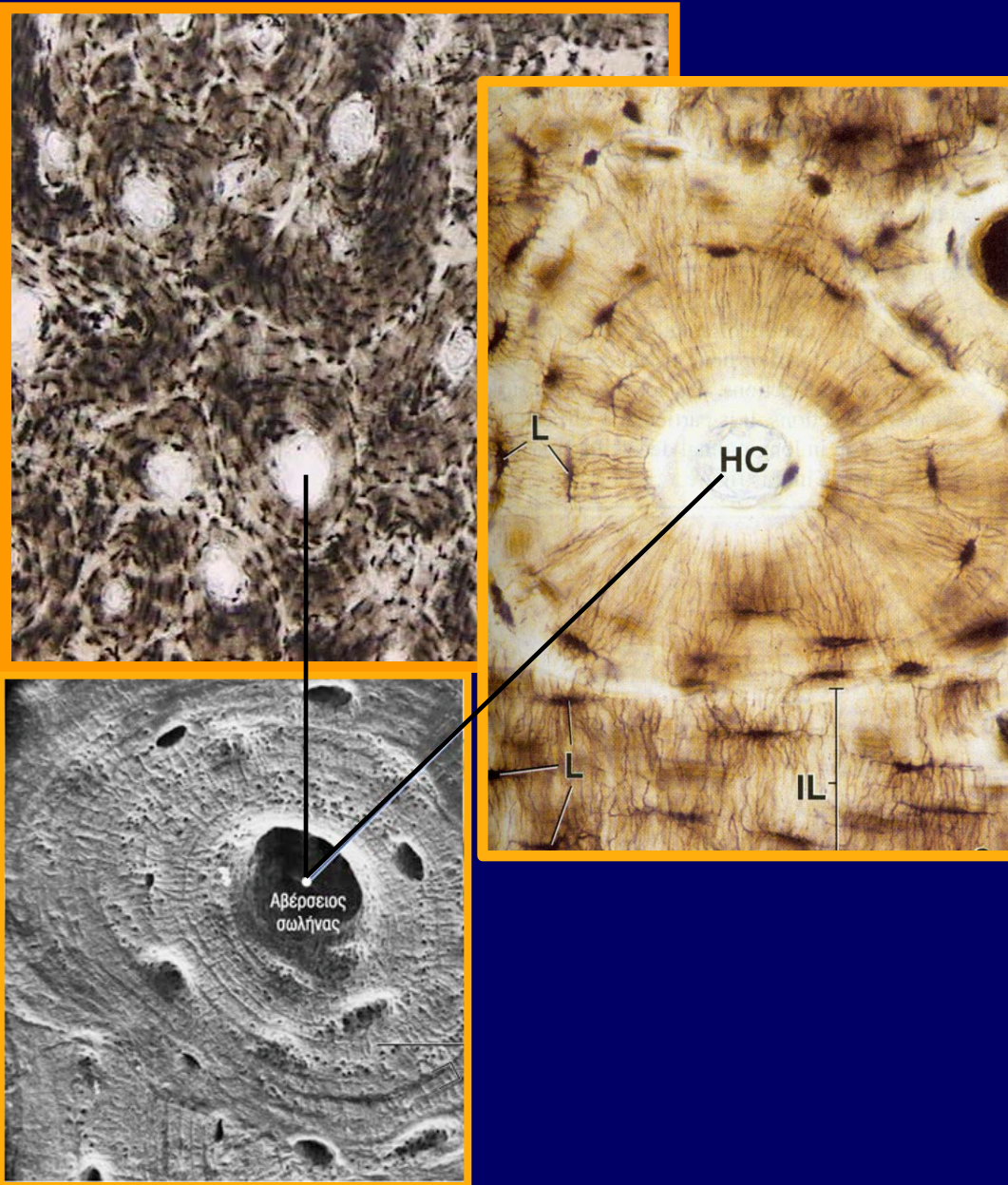
Ενδόστεο: στιβάδα οστεοπρογονικών κυττάρων που επενδύουν:

- εσωτερικά τον σωλήνα του Havers στους οστεώνες
- την εσωτερική επιφάνεια του φλοιώδους οστού
- τις εξωτερικές επιφάνειες των οστικών δοκίδων

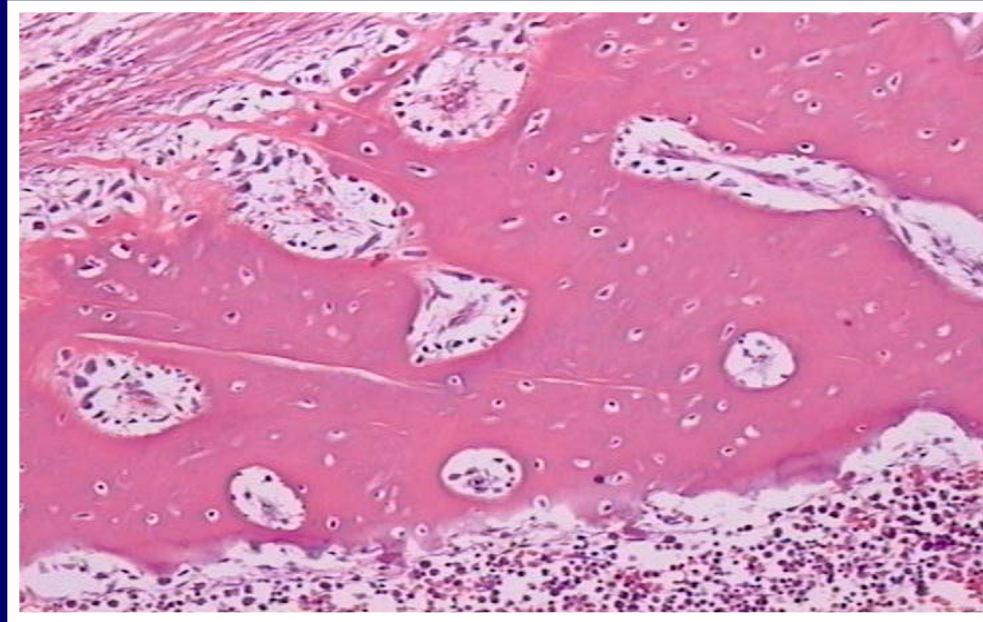

Οστεώνας / σύστημα Havers / Αβέρσειο σύστημα

- **συγκεντρικά** οστικά πετάλια διατεταγμένα γύρω από ένα επίμηκες αγγειακό διάυλο: τον **σωλήνα του Havers** ή **αβέρσειο σωλήνα**.
- ανάμεσα στα οστικά πετάλια βρίσκονται οστεοκύτταρα σε **βοθρία**. Τα οστεοκύτταρα επικοινωνούν μεταξύ τους με **κυτταροπλασματικές αποφυάδες** που διατρέχουν τα οστικά σωληνάρια
- **σωλήνας του Havers** : διέρχονται αιμοφόρα αγγεία

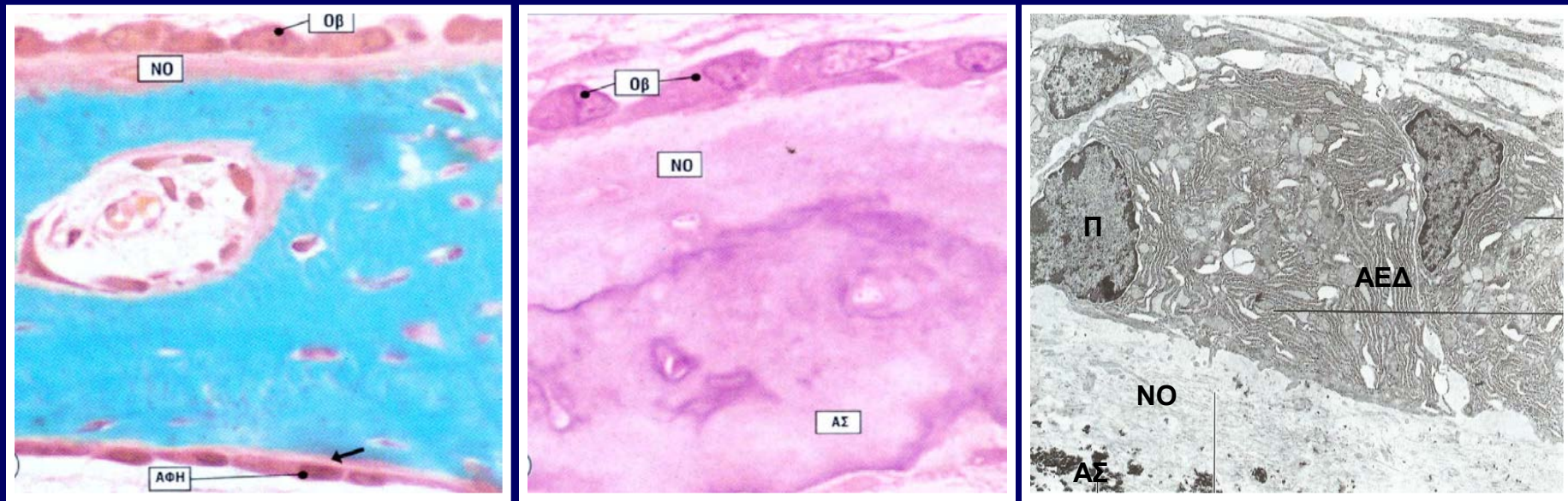
Κύτταρα των οστών

- οστικά αρχέγονα κύτταρα ή οστεοπρογονικά
  - οστεοβλάστες
  - οστεοκύτταρα
-
- οστεοκλάστες

Οστεοβλάστες

Οβ: οστεοβλάστη, ΝΟ: μη-εφαλατωμένο οστεοειδές, ΑΣ: εφαλατωμένο οστεοειδές, Π: πυρήνας, ΑΕΔ: αδρό ενδοπλασματικό δίκτυο

- υπεύθυνες για τη σύνθεση οστεοειδούς και την εφάλατσή του (ασβεστοποίηση)
- κύτταρα με βασεόφιλο κυτταρόπλασμα (πρωτεϊνοσύνθεση και εκκριτική λειτουργία)
- βρίσκονται στην επιφάνεια της οστικής δοκίδας

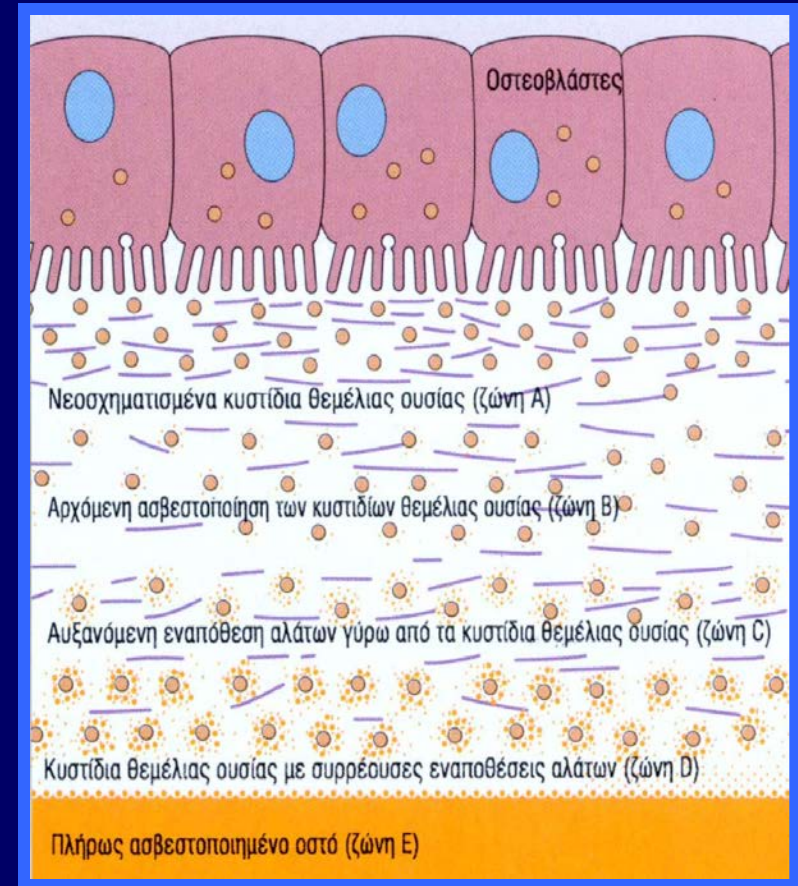
Ασβεστοποίηση οστεοειδούς

Εναπόθεση ανόργανων αλάτων στο οστεοειδές → ακαμψία οστών

- η οστεοκαλσίνη δεσμεύει Ca^{++}
- η αλκαλική φωσφατάση (στις οστεοβλάστες) αυξάνει την συγκέντρωση Ca^{++} και PO_4^-
- παραγωγή από τις οστεοβλάστες **κυστιδίων θεμέλιας ουσίας** που είναι πλούσια στα ένζυμα **αλκαλική φωσφατάση** (αύξηση της τοπικής συγκέντρωσης ιόντων Ca^{++} και PO_4^-) συσσωρεύουν ιόντα Ca^{++} , PO_4^-

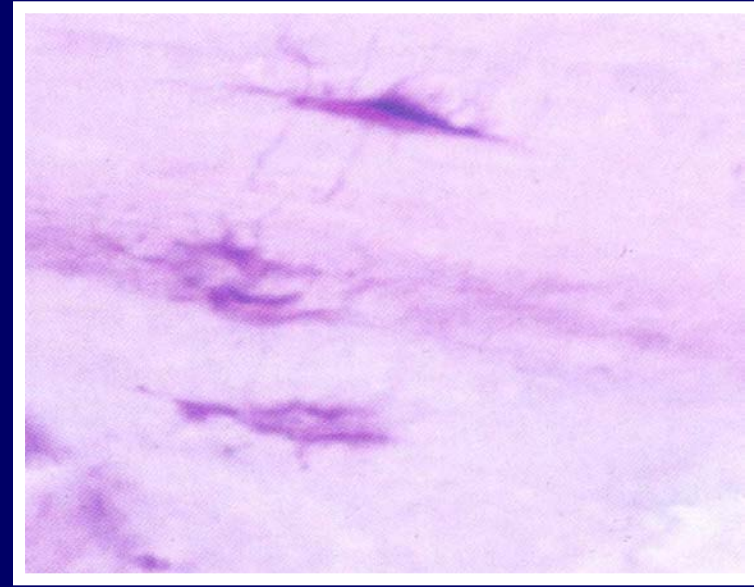
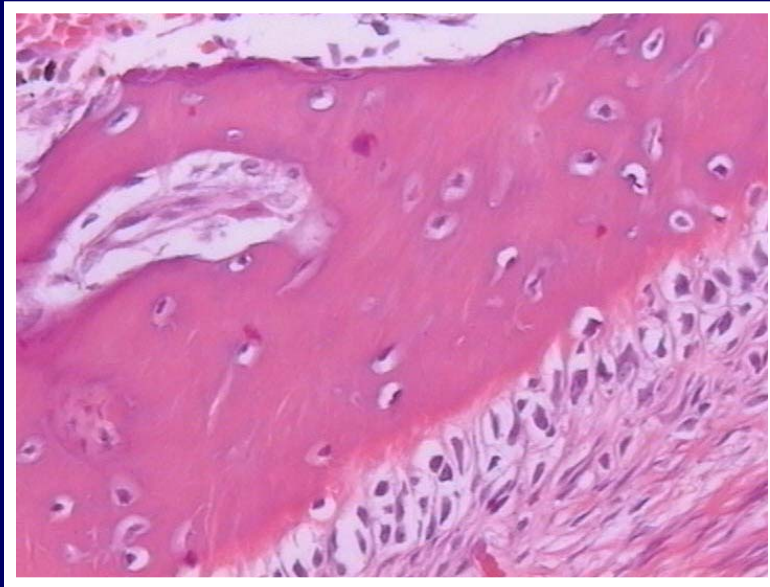
δημιουργούν τους πυρήνες εναπόθεσης υδροξυαπατίτη [$\text{Ca}_{10}(\text{PO}_4)_6(\text{OH})_2$]

Σε φυσιολογικούς ρυθμούς οστεογένεσης, η ασβεστοποίηση γίνεται λίγο μετά το σχηματισμό νέου οστεοειδούς.

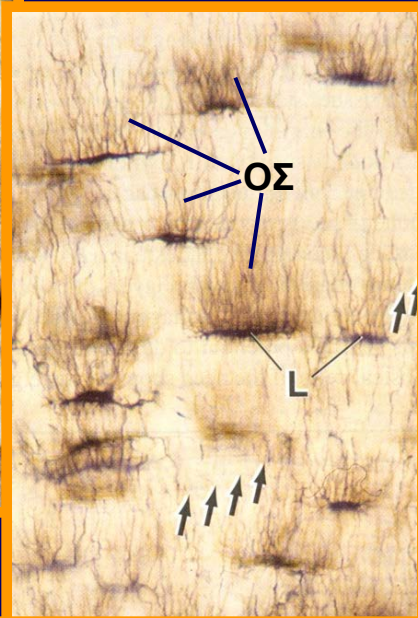
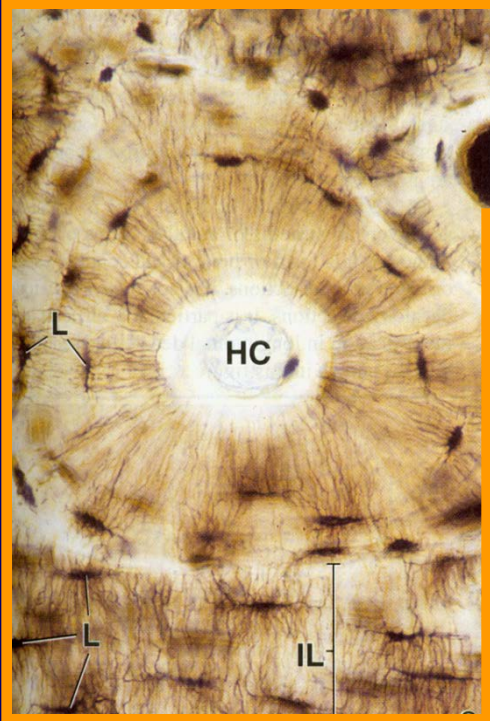

Οστεοκύτταρα

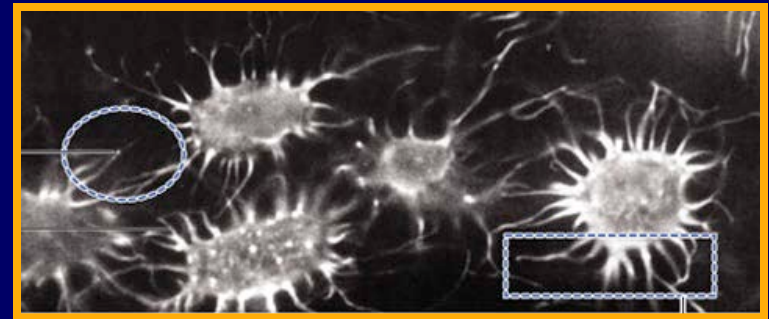

- προέρχονται από τις οστεοβλάστες
- βρίσκονται στα **οστικά βοθρία** και περιβάλλονται από οστεοποιούμενη εξωκυττάρια ουσία (εφαλατωμένο οστεοειδές)
- συμβάλλουν στη διατήρηση του οργανικού στοιχείου της εξωκυττάριας ουσίας

Οστεοκύτταρα

- Ένα οστεοκύτταρο βρίσκεται σε ένα βοθρίο
- Τα οστεοκύτταρα αλληλοσυνδέονται με κυτταροπλασματικές αποφυάδες που διατρέχουν τα οστικά σωληνάκια (ΟΣ)

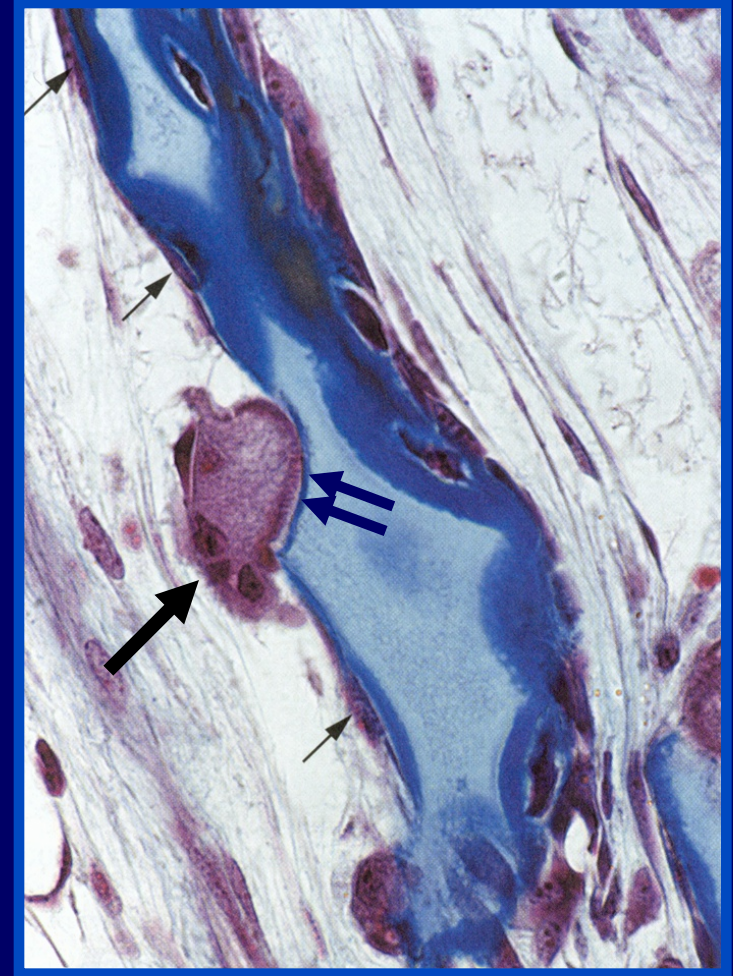

- Μέσω των οστικών σωληναρίων επιτυγχάνεται η επικοινωνία των οστεοκυττάρων με:
  - γειτονικά οστεοκύτταρα
  - εξωτερική και εσωτερική επιφάνεια του οστού
  - αιμοφόρα αγγεία

Οστεοκλάστες

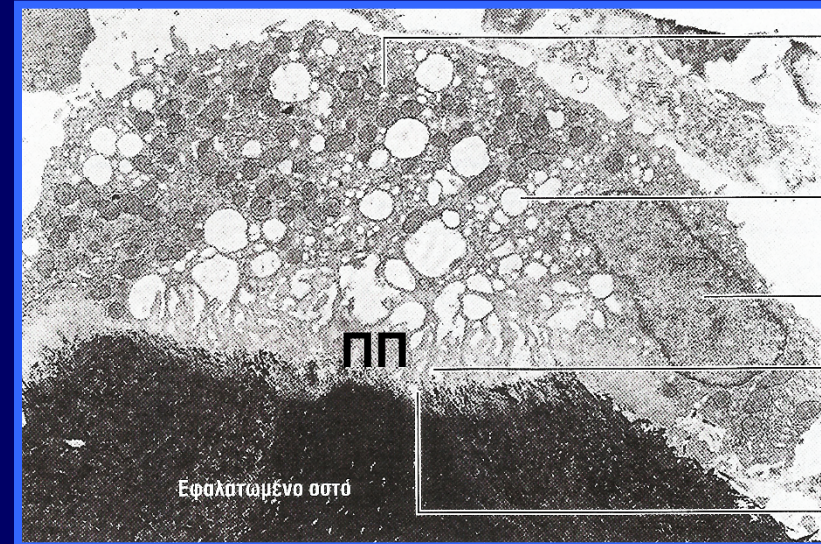
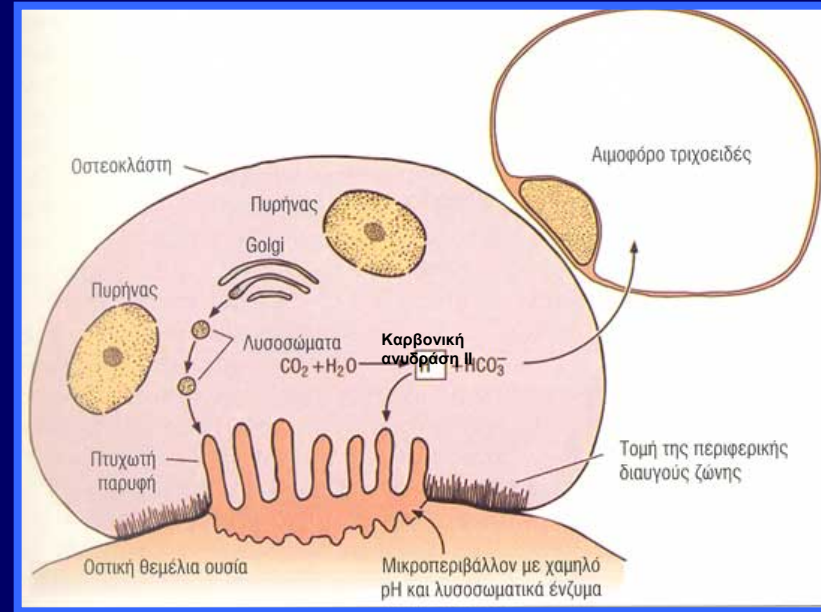
- προέρχονται από τα μονοκύτταρα του αίματος, μετά από σύντηξη κυττάρων
- μεγάλα πολυπύρρηνα κύτταρα με άφθονο κυτταρόπλασμα (λυσosώματα, συσκευή Golgi, εκκριτικά κυστίδια, μιτοχόνδρια)
- προσκολλώνται στην ελεύθερη οστική επιφάνεια σε θέσεις ενεργής απορρόφησης του οστού διαμορφώνοντας τα βοθρία του Howship ή τις κοιλότητες οστικής απορρόφησης ή τα υποοστεοκλαστικά διαμερίσματα (διπλό βέλος)

μεγάλο βέλος: οστεοκλάστη
 διπλό βέλος: βοθρίο του Howship
 μικρό βέλος: οστεοβλάστη αδρανής

Απορρόφηση οστού

- η οστεοκλάστη συνδέεται με τη θεμέλια ουσία του οστού με την **πτυχωτή παρυφή** της.
- **Ζώνη επισφράγισης:** παρακείμενη περιοχή εκατέρωθεν της πτυχωτής παρυφής που περιχαρακώνει τη θέση απορρόφησης του οστού.
- **ελευθέρωση πρωτονίων** από την οστεοκλάστη στην κοιλότητα απορρόφησης $\longrightarrow$ δημιουργία όξινου μικροπεριβάλλοντος $\longrightarrow$ **αποδόμηση** και **διάσπαση αλάτων υδροξυαπατίτη**.
- προκαλείται απελευθέρωση ιόντων Ca^{++} και PO_4^-
- ελευθερώνονται λυσοσωμικά ένζυμα (πχ. καθεψίνη K) $\longrightarrow$ υδρόλυση κολλαγόνου και **ΓΑΓ** της ΕΘΟ του οστού.
- διαλυτά προϊόντα αποδόμησης αλάτων και πρωτεϊνών προσλαμβάνονται με **ενδοκυττάρωση**.

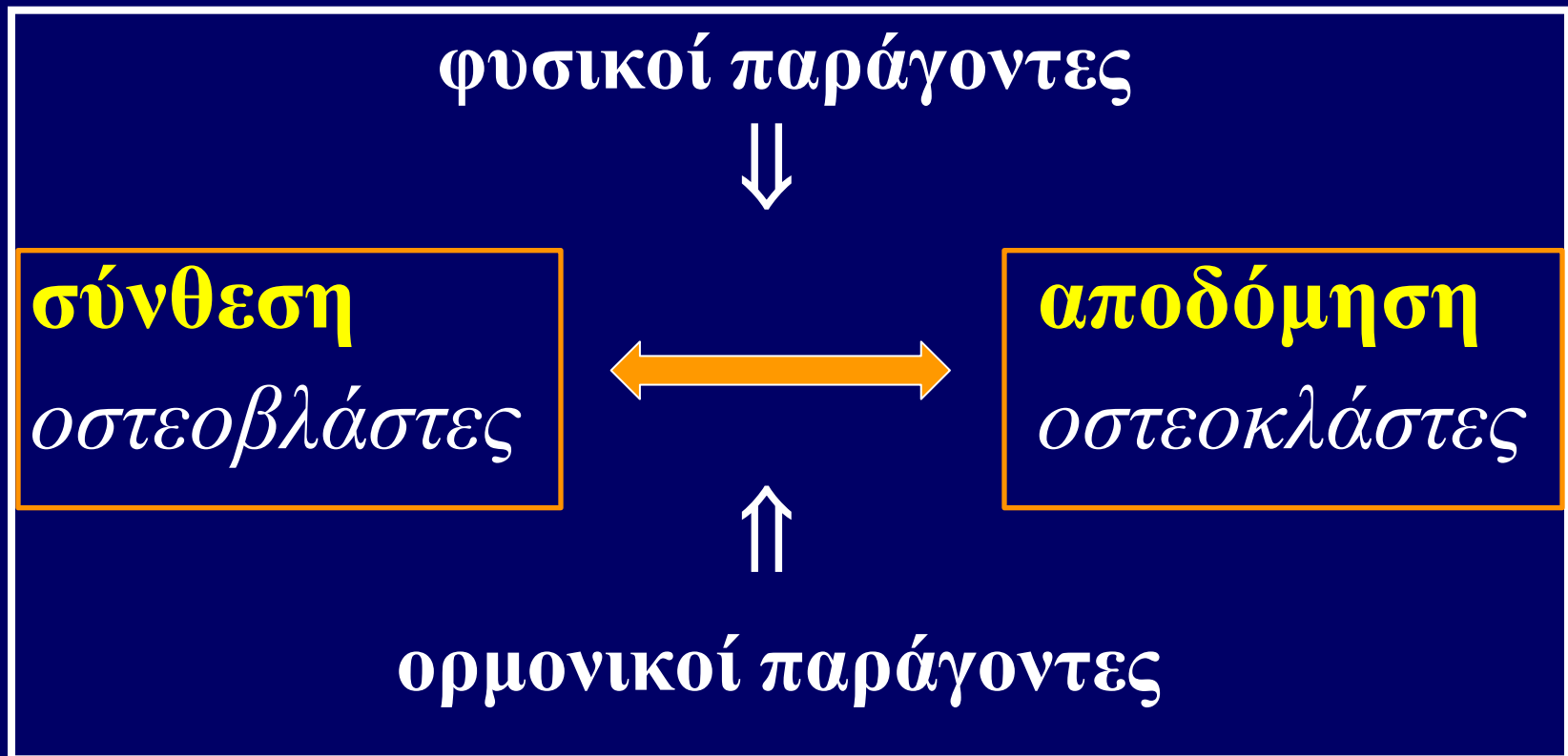

ΠΠ: πτυχωτή παρυφή

Αναδόμηση οστού

Σκοπός: να εξασφαλισθεί το βέλτιστο της οστικής ισχύος επιδιορθώνοντας μικροσκοπικές βλάβες και διατηρώντας το ισοζύγιο του ασβεστίου.

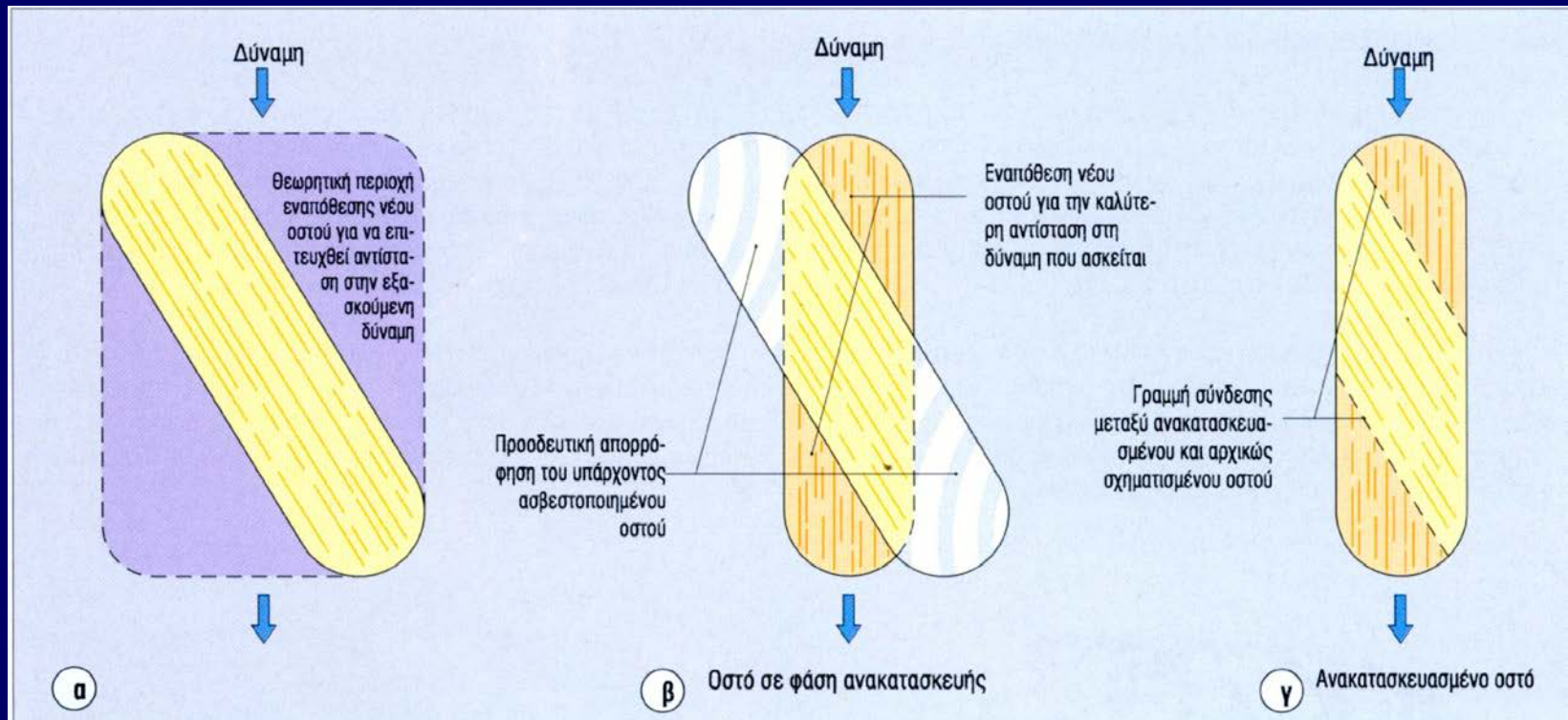
Ο οστίτης ιστός αναδομείται συνεχώς

Αναδόμηση οστού

Φυσικοί παράγοντες

Αναδόμηση οστού

Ορμονικοί παράγοντες

- παραθορμόνη $\Leftrightarrow$ καλσιτονίνη
- παραθορμόνη (παραθυρεοειδείς αδένες).

Δρα όταν τα επίπεδα Ca^{++} στο αίμα είναι χαμηλά

- ενεργοποίηση οστεοκλαστών
  - $\downarrow$ απέκκρισης Ca^{++} από τα νεφρά
  - $\uparrow$ απορρόφησης Ca^{++} από το έντερο
- $\uparrow Ca^{++}$ στο αίμα

- καλσιτονίνη (κύτταρα C θυρεοειδούς)

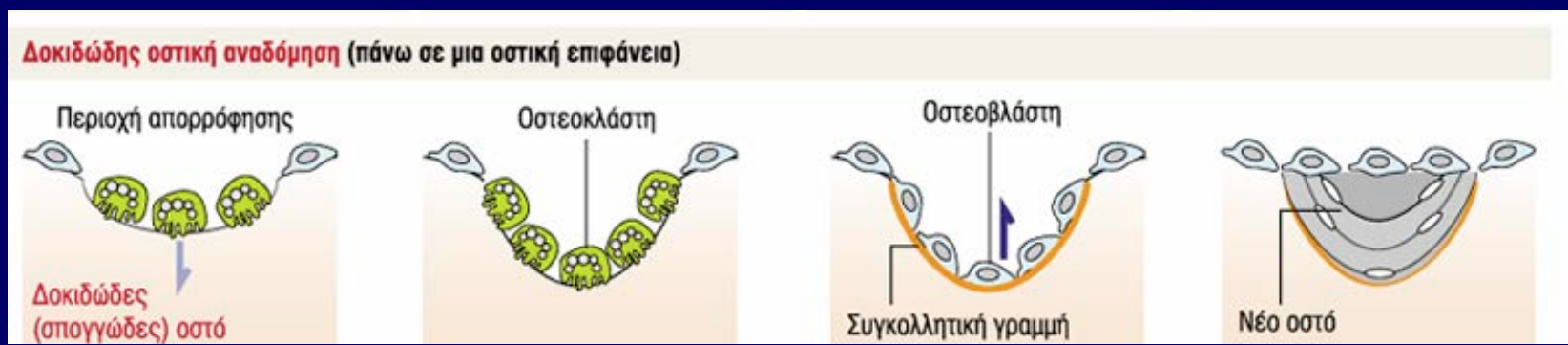
Δρα όταν τα επίπεδα Ca^{++} στο αίμα είναι υψηλά

- απενεργοποίηση οστεοκλαστών
  - $\uparrow$ απέκκρισης Ca^{++} από τα νεφρά
- $\downarrow Ca^{++}$ στο αίμα

Αναδόμηση οστού

συνεργασία οστεοκλαστών-οστεοβλαστών

Αναδόμηση σε δοκίδια (σπογγώδης/δοκιδώδης ζώνη)

Αναδόμηση σε οστεώνα (φλοιώδης ζώνη)

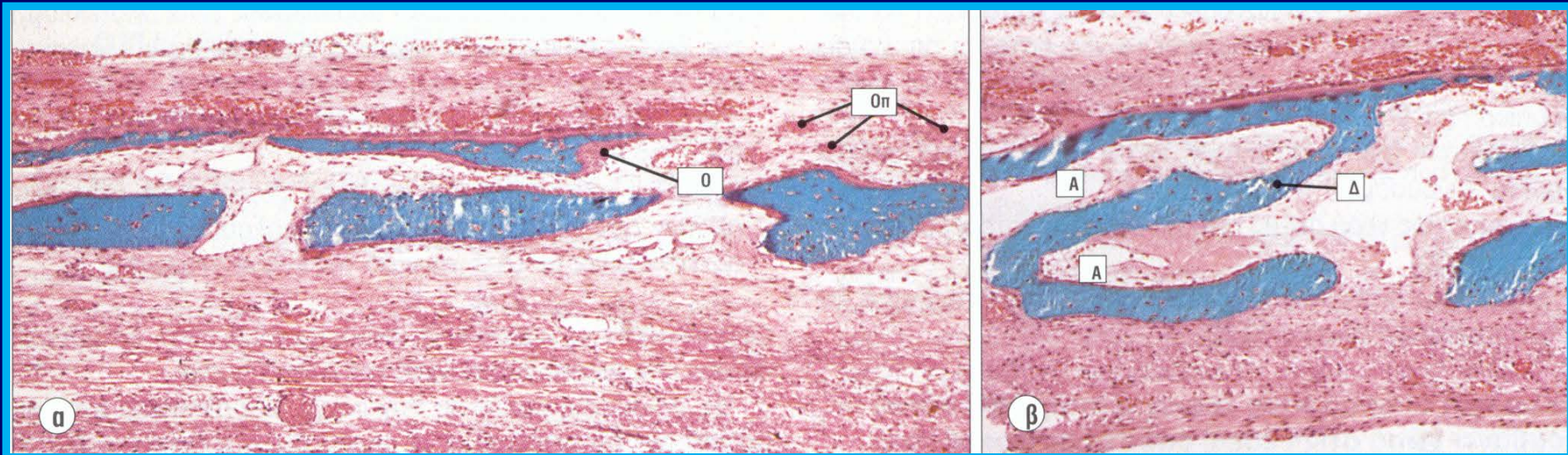
Εμβρυικός σχηματισμός νέου οστού

- **ενδομεμβρανώδης οστεοποίηση:**

δημιουργία οστού από δεσμίδες μεσεγχυματικών κυττάρων που δρούν σαν «μεμβράνες», με άμεση εφάλατωση της θεμέλιας ουσίας που εκκρίνεται.

- **ενδοχόνδρια οστεοποίηση:**

δημιουργία οστού από προσχηματισμένο χόνδρο (υαλοειδή), με εναπόθεση οστικής θεμέλιας ουσίας σε προϋπάρχουσα θεμέλια ουσία χόνδρου.

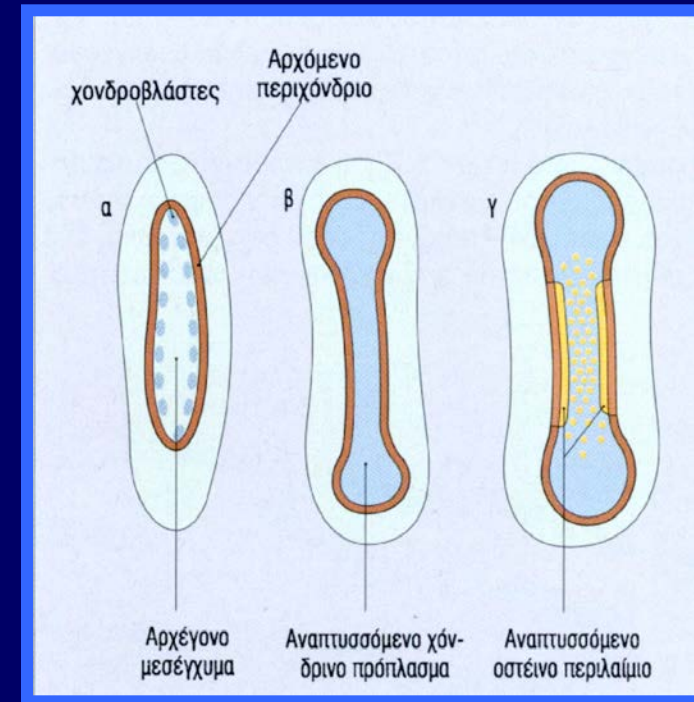

- σχηματισμός πλατέων οστών / κατά πάχος αύξηση επιμήκων οστών.
- αρχέγονα μεσεγχυματικά κύτταρα διαφοροποιούνται σε οστεοπρογονικά κύτταρα και οστεοβλάστες.
- εναπόθεση οστικής ουσίας σε πολλαπλές νησίδες (πυρήνες οστεοποίησης), περιχαράκωση οστεοκυττάρων.
- ανακατασκευή και δημιουργία σπογγώδους/δοκιδώδους οστού.
- σχηματισμός δύο στιβάδων συμπαγούς οστού (εξωτερική και εσωτερική πλάκα)

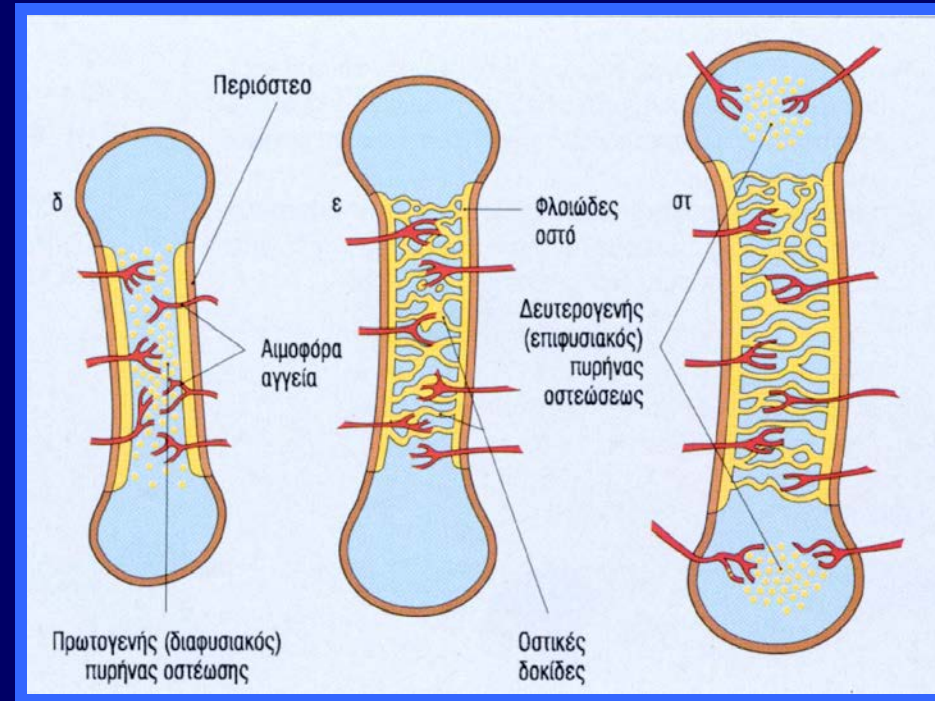
Ενδοχόνδρια οστεοποίηση

- χόνδρινο πρόπλασμα οστού από **υαλοειδή χόνδρο** με περιφερική τοποθέτηση χονδροβλαστών, οστεοπρογονικών και αρχέγονων μεσεγχυματικών κυττάρων → **περιχόνδριο**. Κατά **μήκος αύξηση** προπλάσματος μέσω **διάμεσης ανάπτυξης**, κατά **πλάτος αύξηση** προπλάσματος μέσω **αποθετικής ανάπτυξης**.
- σχηματισμός **οστικού περιλαίμιου** στη μεσότητα της διάφυσης (περιχόνδριο → περιόστεο). Αύξηση της διαμέτρου της διάφυσης με **ενδομεμβρανώδη οστεοποίηση**.
- τα **χονδροκύτταρα** στην περιοχή της διάφυσης γίνονται **υπερτροφικά**, συνθέτουν **αλκαλική φωσφατάση** → **ασβεστοποίηση** της χόνδρινης θεμέλιας ουσίας → **αναστολή** της **διάχυσης θρεπτικών ουσιών** → **θάνατος χονδροκυττάρων** (απόπτωση) → **αποδόμηση** χόνδρινης θεμέλιας ουσίας → **σύστημα κοιλοτήτων**.

Ενδοχόνδρια οστεοποίηση

- μεταφορά -μέσω αιμοφόρων αγγείων- οστεοπρογονικών κυττάρων και πρόδρομων κυττάρων του μυελού των οστών.
- επικάθηση οστεοπρογονικών κυττάρων στα υπολείμματα της ασβεστοποιημένης χόνδρινης θεμέλιας ουσίας, διαφοροποίηση τους σε οστεοβλάστες και σύνθεση οστεοειδούς $\longrightarrow$ **πρωτογενής (διαφυσιακός) πυρήνας οστέωσης**
- ανάπτυξη δοκιδώδους οστού στο εσωτερικό της διάφυσης. Οι επιφύσεις παραμένουν χόνδρινες.
- κοντά στη γέννηση: μετανάστευση μεσεγχυματικών κυττάρων μέσω αγγείων $\longrightarrow$ οστεοβλάστες $\longrightarrow$ **δευτερογενής πυρήνας οστέωσης.**

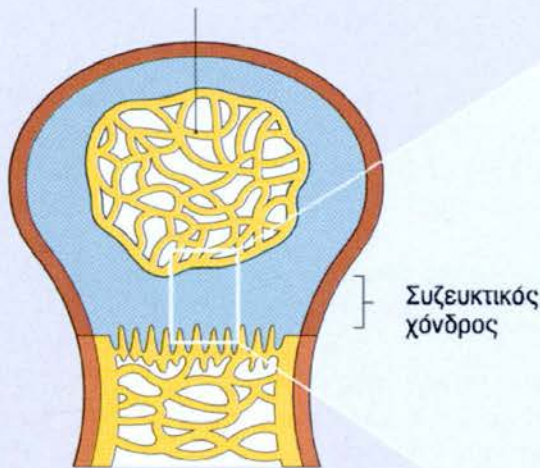

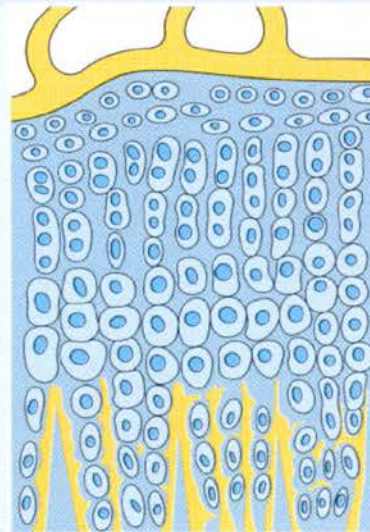
Ενδοχόνδρια οστεοποίηση

- δευτερογενής πυρήνας οστέωσης (επιφυσιακός). Περιβάλλεται από χόνδρο:
  - αρθρικός χόνδρος
  - συζευκτικός ή επιφυσιακός χόνδρος: υπεύθυνος για την κατά μήκος αύξηση του οστού.

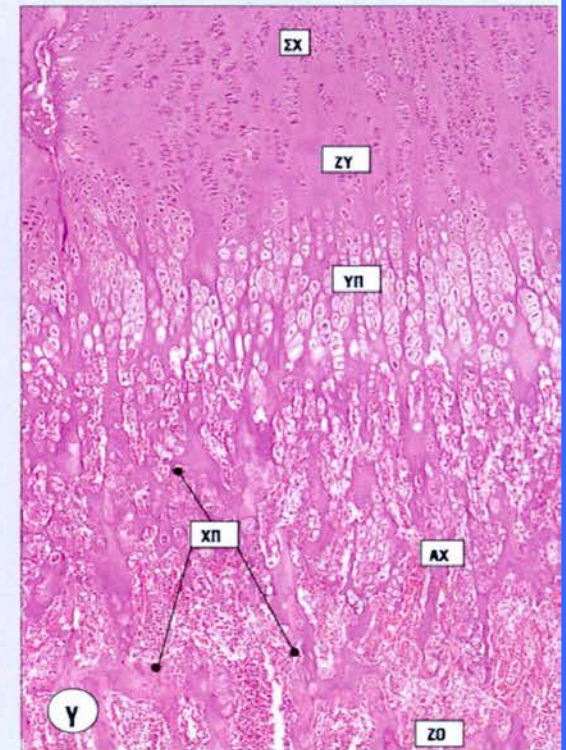
Επιφυσιακός πυρήνας οστέωσης

α

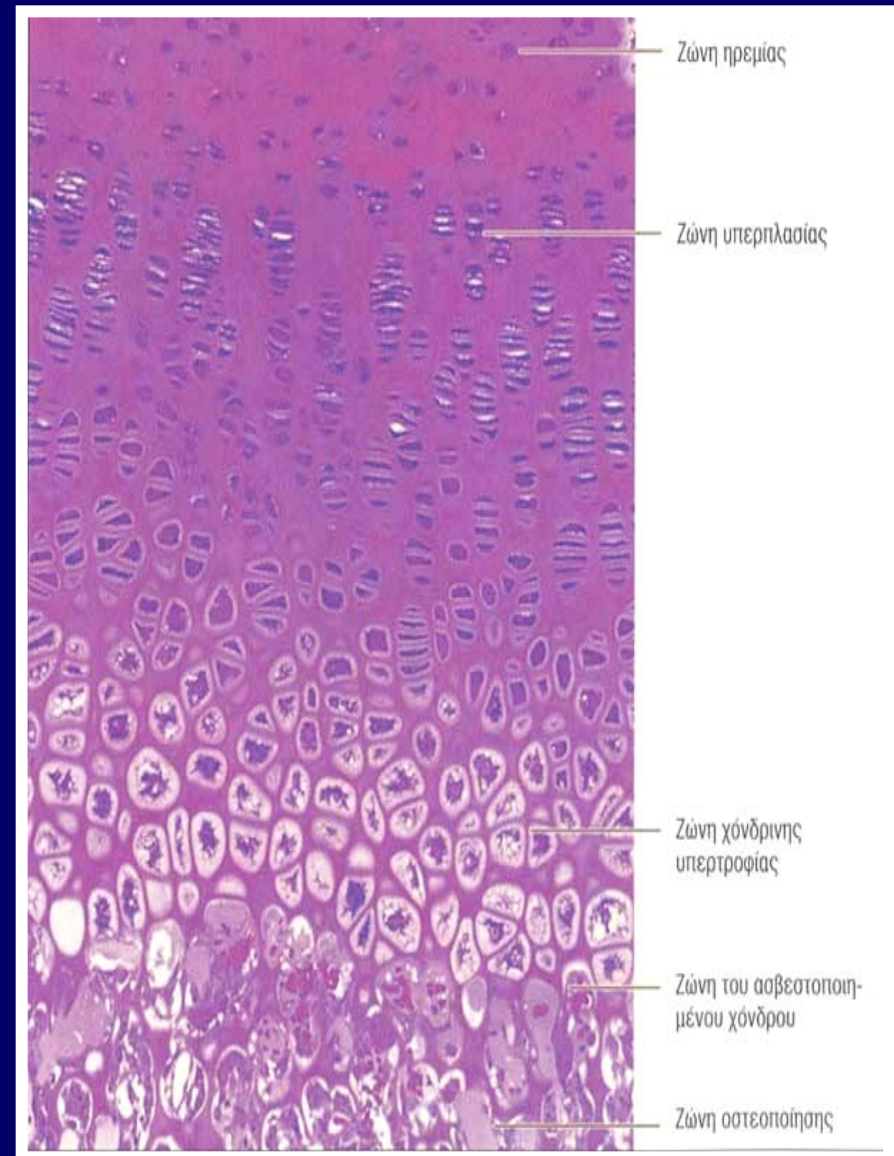

β

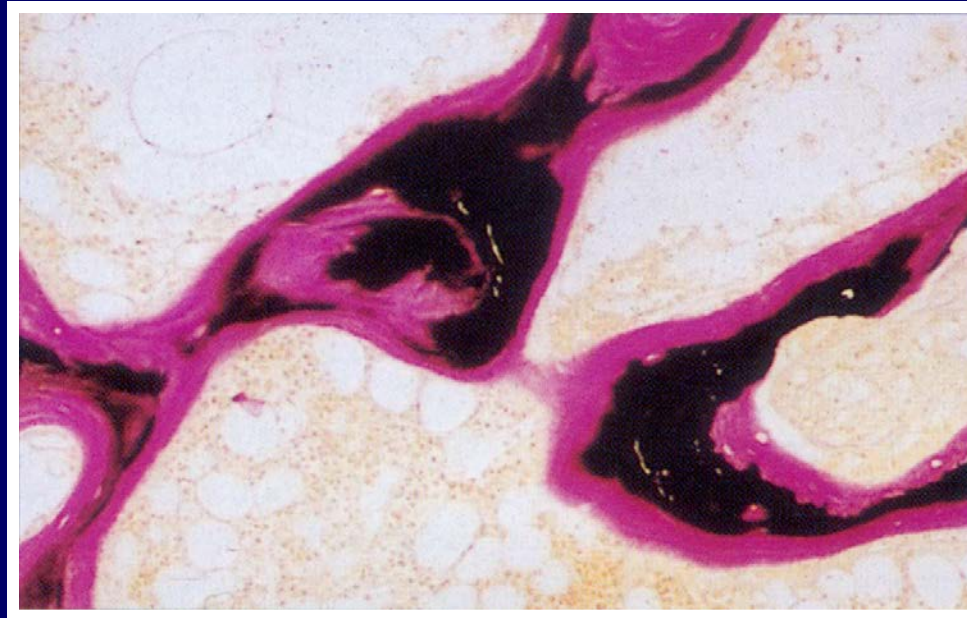

Συζευκτικός χόνδρος

- ζώνη ηρεμίας
- ζώνη υπερπλασίας
- ζώνη υπερτροφίας
- ζώνη ασβεστοποίησης του χόνδρου
- οστεογεννητική ζώνη ή ζώνη οστεοποίησης

Οστεομαλακία

- διαταραχή της οστεοποίησης λόγω χαμηλού Ca^{++} και PO_4^- στο αίμα
- συχνά κατάγματα
- στην παιδική ηλικία → ραχίτιδα (μόνιμη δυσμορφία των οστών)

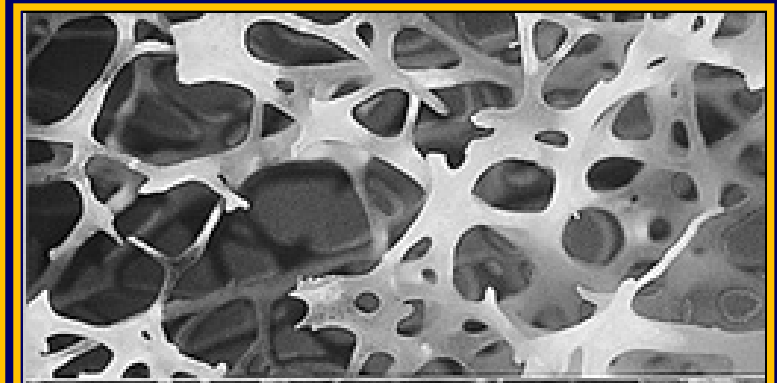
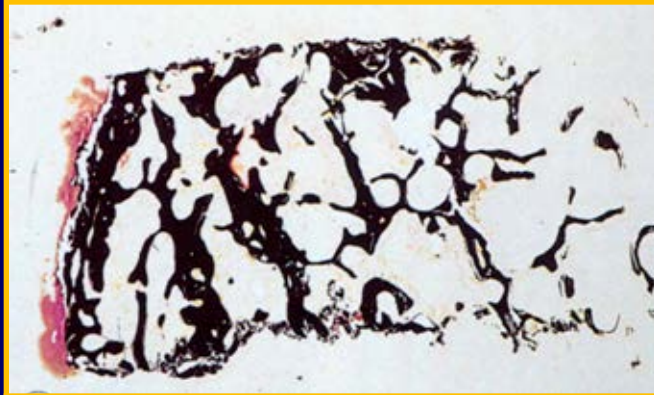

Οστεοπόρωση

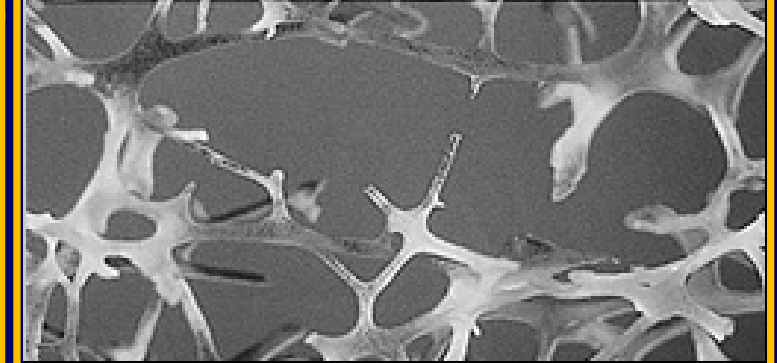
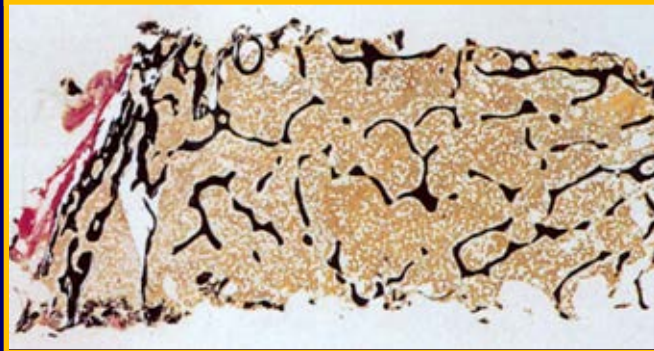
Οπτικό μικροσκόπιο

Ηλεκτρονικό μικροσκόπιο σάρωσης

φυσιολογικό
οστό

οστεοπορωτικό
οστό

- Η **φλοιώδης** ζώνη είναι **στενότερη** και η **δοκιδώδης** ζώνη **λεπτότερη** με μικρότερο αριθμό δοκίδων.
- Αυξημένα κατάγματα οστών, κυρίως συμπιεστικά σπονδύλων.